

پنجابی قوم دا سوال

اڄ پنجابی قوم اک بہت ہی گنجیر پڑا تے کھڑی ہے۔ چڑے اُتے
لیہندے پنجاب وچ وی اُتے باہرے مُلکاں وچ وسدے پنجابیاں اُتے وی
اک دبا ہے کہ اوہ آپنی پنجابی قوم دے وجود توں مُنکر ہو کے قومی
طور تے خُدکشی کردے ہوئے دھرم، فرقیے جاں ذات نوں ہی آپنی قوم
سمجھن لگ پین۔ اسدا مطلب ہے کہ اوہ اپنے آپ نوں پنجابی نہ کہاون،
سوچی پنجابی قوم دے مثلیاں نوں سمجھن دی گل نہ کرن اُتے نہ ہی
آپنی بولی، سھیاچار اُتے ورثے نوں پرچھلت کرن دا فکر کرن، اُتے
آپنی بولی تے اپنے ورثے نوں چھڈ جان۔ پنجابی بولی نوں اک گھٹیا
جاں ڈھگیاں دی بولی قہقہے نکاریا جاندا ہے۔ پنجابی رہی بہی نوں اُجڈ
تے گنوار کیہا جاندا ہے۔ صرف پنجابی وچ ہی تعلیم حاصل کرن اُتے
پڑھن نعل کوئی چنگے روزگار دا وی وسیلہ نہیں بندا۔ پنجابیاں دی بولی
اُتے ورثے نوں دھرماں، فرقیوں اُتے ذاتاں نعل جوڑیا جا رہا ہے۔
چڑھدے پنجاب وچ لیہندے پنجاب بارے کوئی جانکاری نہیں اُتے لیہندے وچ
چڑھدے پنجابیاں بارے کوئی بہتی خبر نہیں۔ کجھ پنجابیاں نوں کیہا جاندا
ہے کہ اوناں دی بولی ہندی ہے کجھ نوں کیہا جاندا ہے کہ اوناں دی
بولی اُردو ہے۔ پرچار ایہہ وی ہے کہ پنجابی صرف سخاں دی ہی زبان
ہے۔ مطلب پنجابیاں دی قوم پنجابی نہیں بلکہ اوناں دے مذہب ہی اوناں
دی قوم ہن۔ پنجابی لوکاں نعل تے پنجابی قوم نعل ایہہ اک بہت
ہی وڈا دھروہ ہو رہا ہے اُتے پنجابیاں نوں اس گل بارے سوچن
تے وچار وٹاندرا کرن دی لوڑ ہے۔

دکھی ایشیا ویاں قوماں:

دکھی ایشیا وچ مُدھ قدیساں توں انیکاں قوماں ہوند وچ آئیاں اُتے
وسدیاں آئیاں ہن۔ لوک کھاواں، لوک ساہت، رگوید، اُپنشد، مہاجارت،

رمائن، ارتھ شاستر، کام سوتر، اشٹادھائی آتے ہور گرٹھ وکھ وکھ قوموں
 بارے ذِ کر کردے ہن۔ ایہناں قوموں دا آپنا خطہ، بولی، سہیاچار، اخلاق
 صدیاں دے سفر وچ وکست ہویا آتے ہو رہا ہے۔ سندھی، پنجابی، بنگالی،
 کشمیری، تامل، ملیالی، تیگلو، اڑیا، گجراتی آتے ہور قوموں اس خطے وچ
 ہوند وچ آئیاں آتے اوناں نے آپنی شناخت آتے پچھان قائم کیتی۔
 کئی تھانواں تے اوناں نے آپو آپیاں سیاسی تے قومی سلطنتاں
 بنا لیاں آتے کئی تھانویں اوہ بہت۔ قومی راج دا حصہ بنیاں رہیاں
 پر اوناں نے آپنی شناخت، ورثہ، بولی، ساہت، درشن آتے سہیاچار
 نوں صدا برقرار رکھیا آتے وکست کیتا۔ مثال دے طور تے، پنجابی
 ساہت مغللاں دے دور وچ وی وکست ہندا رہا ہانلانک پنجابی اوناں
 دے خلاف جوہ وی رہے سن۔ حملہ وراں آتے دھاڑویاں دے خلاف جدوجہد
 وچ وی پنجابی قوم دا وکاس ہندا رہا۔ دکھنی ایشیا وچ وسدیاں
 قوموں نے آپنے قومی راج اُسارن لئی دلی دربار دے خلاف بہتی
 واری بغاوتاں وی کیتیاں۔ مثال دے طور تے پنجاب وچوں ہی دُلا
 جھٹی نے ایہہ نعرہ لایا، جند دیساں پنجاب ناں دیساں۔ تاملناڈ
 وچ سبرامنیم بھارتی آتے ہورناں نے تاملناڈ دا نعرہ بلند کیتا۔
 بنگال وچ شونار بنگلا دی پکار اُھئی۔ سندھ وچ جیوے سندھ دا
 جھنڈا اُھیا۔ اسے طرح ہورناں قوم پرستاں نے وی آپنی قومی اکھ آتے
 عزت دی راکھی کیتی۔

یورپ آتے امریکہ دیاں قوموں دا وکاس:

یورپ آتے امریکہ وچ وی بہت قوموں نے ۱۵ویں صدی توں لیکے ۱۹
 ویں صدی تانہی آپیاں قومی سلطنتاں جاں نیشن سٹیٹاں قائم کر لیاں۔
 میکسیکو، بوداں، ہوبس، لوک، روسو، ہیگل آتے ہورناں دانشوراں نے
 یورپ وچ قومی جا گرتا تے قومی راجاں آتے بروجو آ جہہری راج دی

ستھاپنا لئی بہو-قومی رجواڑاشاہی خِلاف وچاردھارک گھول کیتا۔ اوناں دسّیا کہ اک کھتے وچ وسدی قوم نوں آپنی پرمچلتا لئی آپنا قومی راج بناؤنا بہت ضروری ہے۔ فرانس، جرمنی، برطانیاء، پولینڈ، البانیا، اٹلی آتے ہور کئی قوماں نے اپنے قومی راج قائم کیتے۔ یورپ وچ اُبھردے ہوئے قومی سنگھرشاں بارے کیہا جاندا ہے۔

ایہہ اک بہت آدھونک سنکپ ہے کہ سیاست اک پوری قوم دی ہوئی چاہیدی ہے۔ راج دا لبرل سدھانت، جو رجواڑاشاہی دا ورودھی ہے، راجیاں دی زمیناں تے قبضہ کرن دی لالسا دے خِلاف ہے۔ سبھ توں پہلاں ایہہ سدھانت سبجھدا ہے کہ قوم آتے راج وچ کوئی فرق نہیں۔ برطانیاء آتے فرانس وچ، جتھے آزادی لئی بہت جدوجہد ہوئی تے جو آزادی دی مِثال ہن، اس ترائ دی ہی راج ووسٹھا ہے۔ ایہہ پگئی گل ہے کہ قوم آتے راج اکو ہی ہن تے اس بارے کوئی ہور گل کرنا فضول ہے کیونکہ ایہہ گل ہن بالکل صاف ہے۔ راج دیاں سرحدّاں دا مسئلہ پہلی وار اودوں ساہیے آئیہا جدوں آزادی دا خیال جرمنی آتے اٹلی وچ گھر کر گیا۔ اتھے آتے پولینڈ وچ اک بھگومی جابر راجواڑیشاہی دا گھنونا پرچھاواں ردّ کیتا گیا دسدا ہے۔ سارے جرمنناں، پولشاں آتے اٹالیناں دا اک ہی سانجھا نشانہ، اپنے لوکاں نوں راجیاں دے راج توں مُکت کراؤنا ہے۔ اسنے اوناں نوں اک سانجھی سیاسی سوچھ دتی آتے پھر اک سانجھے گھولاں لئی ایکتا دا راہ دکھایا۔

آزادی دا نواں سیاسی وچار پچھم وچ سبھ توں پہلاں انگلینڈ آتے فرانس وچ جیتو ہویا۔ باقی دے یورپ لئی ایہہ مُک آزادی دی اک مِثال بن گئے۔ لیکن، جدوں لبرلاں نے بدیشی اداریاں نوں اپنے مُکاں وچ وی ستھاپت کرن دی منگ کیتی تاں ایہہ قدرتی سی کہ پُرائیاں طاقتاں نے اسدی مخالفت وچ بدیشی خطرے دا ہوا آ وی کھڑا کیتا۔ جرمن آتے روسی روڑھیوادیئے آزادی دے خیال دے خِلاف ایہہ دلیل ورتدے سن کہ بدیشی

چیزاں اوناں دے لوکاں لئی مُفید نہیں ہن۔ سیاسی منتواں لئی ایہہ قومی
 قدریاں قیمتاں دی دُورتوں کرناں ہے۔ پر اسدا مطلب ایہہ ہرگز نہیں
 کہ ایہہ کسے سُوچی وِ دیشی قوم دی مُخالفت ہے جاں اسدے میمبراں دی
 مُخالفت ہے۔ (لڈوگ وون مِسیس، نیشن، سٹیٹ اینڈ ایکونومی)
 اُدھر اُتری امریکہ وِچ جیچرسن، میڈسن، جارج واشنگٹن، جون ہینکوک آتے
 ہورناں دی اگوائی وِچ برتانوی بستیاواں توں مُکتی دا جھنڈا چکّیا گیا
 آتے انقلاب راہی ۱۷۷۶ وِچ امریکہ اک آزاد مُلک دے رُوپ وِچ
 اُجھریا آتے دکھئی امریکہ وِچ ہو سے مارٹن، بولیوار، زپاٹا، ہگالڈو
 آتے ہورناں نے کیوبا، بولیویا، میکسیکو، پیرو، چلی، برازیل آتے
 ہور قومی راج آتے مُلک سپینی، پورتگالی آتے ہورناں بستیاواں توں
 آزاد ہو کے قائم کیتے۔ پر کیونکہ ایہناں انقلاباں دی اگوائی بُرجوازی
 کر رہی سی ایہناں مُلکاں وِچ نیٹو لوکاں آتے قوماں دا مسئلہ حل
 نہیں کیتا گیا۔ مثال دے طور تے کنیڈا وِچ کیوبیک آتے نیٹو
 لوکاں دے قومی مسئلے حل نہیں ہوئے۔ امریکہ وِچ نیٹو قوماں دی نسل کشی
 کیتی گئی آتے لکھاں ہی نیٹو لوکاں دا قتل عام کیتا گیا۔
 امریکہ دیاں قوماں دی آزادی بارے لکھدیاں ہو سے مارٹن نے لکھیا :

آزادی ساریاں دے ایہانداری نعل جین تے ایہانداری نعل سوچن دے حق
 دا نام اے تے ایہانداری نعل بولن دے حق دا وی۔ امریکہ دے وِچ
 کوئی کھل کے بول نہیں سی سکدا تے نہ ہی مرضی نعل سوچ سکدا سی۔
 جو بندہ دل دی گل کھل کے کہہ سکے دی جرات نہیں کر سکدا تے
 آپنی سوچ لگا کے رکھدا ہے، اوہ بندہ ایہاندار نہیں۔ جو وی اک ماڑی
 سرکار دے آکھے لگدا ہے تے ماڑی سرکار نوں چنگی بناؤن لئی لڑدا
 نہیں، اوہ بندہ ایہاندار نہیں۔ جو بے انصاف قانوناں نوں منن لئی راضی
 اے تے اوناں بگانے لوکاں نوں برداشت کر جاندا اے جو اوس نعل

بُرا سلوک کردے نے تے اوسدی ماں-جھومسی نوں لتاڑدے نے، اوہ بندہ
ایماندار نہیں۔

ایداں دے بندے وی ہن جو گھٹیا تے فابش زندگی جین وچ ہی خوش
تے سنتشٹ رہندے ہن۔ تے ایداں دے بندے وی ہن جو آپنے آلے
دوآلے بے غیرتی دی زندگی جیوندے لوکاں نوں ویکھے کے بڑے دکھی ہندے نے۔
پر سنسار وچ تھوڑی بہتی غیرت تے عزت دا مادہ صدا رہندا ہے
تے تھوڑی بہت روشنی وی ضرور ہندی اے۔ جدوں بہوتے بندے ایداں
دے ہندے نے جنہاں نوں عزت آبرو دی بالکل پرواہ نہیں ہندی اوس
ویلے وی کجھ بندے ایداں دے ضرور ہندے ہن جنہاں وچ کئی کئی بندیاں
جینی شرافت بھری ہوئی ہندی اے۔ ایہہ اوہ بندے نے جو آپنے مُلک
تے آپنی قوم دی عزت آبرو نوں رولن والیاں آتے آپنے لوکاں دی
شرافت نوں لٹن والیاں دے خلاف پٹاں بھار ہو کے لڑدے نے۔ ایہو
جھے خرے بندے ہزاراں بندیاں دے برابر ہندے ہن، سہوچیاں قوماں دے
برابر ہندے ہن، آتے انسانیت دی عزت تے مان ہندے نے۔ ایہو
جھے بندے پوجنیک ہندے نے، پوتر ہندے نے۔

ایہناں سارے ہی گھولاں نے قوماں دی خودمختاری آتے اوناں دی آزادی
دا جھنڈا چکلیا۔ ایہناں سارے انقلاباں دی اگوائی نویں اُجھ رہی جماعت
بُرجوازی نے کیتی سارے ہی لوکاں نوں قومی مُگتی لئی اکٹھا کیتا۔ ہر
تھاں آزادی، انصاف آتے بھراتریواد دا نعرہ بلند ہو گیا۔ قومی راج
بن نعل ایہناں قوماں دی بولی، سہیاچار، ساہت، درشن آتے وگیان بہت
وکست ہویا۔ ایہناں مُکلاں آتے راجاں دیاں حاکم جماعتاں نے پہلاں
ایہناں قومی راجاں ذریعے آپنی طاقت مضبوط کیتی، آپنے پیر پکے کیتے۔
اوسدے بعد ایہناں نے ایشیا، افریقہ آتے ہورناں تھاواں تے آپنا
قبضہ کرنا شروع کر دتا آتے قوماں دی مُگتی آتے آزادی دی لڑائی
چھڈ کے اوناں نوں غلام بناؤن دا بیڑا اُٹھایا۔ ہن ایہہ منڈیاں، سستے

مزدور آتے قدرتی سادھناں نوں آپنے کنٹرول وِچ کرن دی فِکر وِچ سن۔
 ایہہ بُرجوازی آتے راج جدوں بستیوادی بن گئے تاں دکھئی ایشیا وِچ
 ایہناں نے آپنے قبضے دے بعد ساریاں ہی قوماں نوں غلام بنا کے اوناں
 دے وِکاس آتے جا گرتی تے سٹ ماری۔ انگریزاں نے ۱۷۵۷ دی پلاسی
 دی جنگ دے بعد ۱۸۴۰ تیک سارے ہی ہندوستان نوں آپنے قبضے وِچ
 کر لیا آتے اتھے دی ہریک قوم نوں دبایا۔ شروع توں ہی اوناں خِلاف
 لوکاں نے بنگال توں لیکے ہریک تھاں بغاوت کیتی۔ انگریزاں نے ہندوستان
 تے آپنا دبا قائم رکھن لئی آتے قوماں نوں غلام بنائی رکھن لئی
 ڈنڈے دے نعل نعل وِچاردھارک بیڑیاں دا استعمال کیتا۔

یورپ دے قومی گھولاں دا اوناں نوں تجرِباً سی قومی مُکتی دے گھولاں نے
 پُرانا رجوڑاشاہی یورپ ختم کر دتا سی۔ امریکہ وِچ وی قومی مُکتی
 دے گھول نے اوناں دا راج ختم کر دتا سی۔ اوہ دکھئی ایشیا دیاں
 ساریاں ہی قوماں نوں غلام رکھنا چاہندے سی ناکِ آزاد۔ اوہ اوناں
 نوں لُٹن واسطے آئے سی، اوناں دی پرمُچھلتا لئی نہیں۔ اس لئی اوناں
 تے اوناں دے دانِشوراں نے ایہہ وِچار پھیلوئے شروع کیتے کہ ہندوستان
 وِچ قوماں نہیں ہن صرف مذہبی فرقے ہن۔ اوناں نے جھڑے وی بستیوادی
 ادارے بنائے اوناں وِچ کسے وی قوم نوں تسلیم نہیں کیتا آتے ساریاں
 ہی قوماں نوں مذہب دے آدھار تے ونڈ دتا۔ بستیوادیاں دے جھولپٹکاں
 نے وی اس گِل دا پرچار کرنا شروع کر دتا کہ اوناں دا مذہب
 ہی اوناں دی قوم ہے۔ بستیوادیاں نے قوماں دیاں بولیاں نوں وی مذہباں
 نعل جوڑ دتا آتے دکھئی ایشیا دیاں ساریاں ہی قوماں دے وِکاس
 آتے مُکتی دے راہ وِچ اک وڈا اڑکا کھڑا کر دتا۔

کمیونسٹ لہر آتے قوماں دا سوال:

یورپ وِچ کمیونسٹ لہر ۱۹ویں صدی وِچ فرانس، انگلینڈ، جرمنی آتے ہورناں
 مُلکاں وِچ قومی انقلاباں دے بعد شروع ہو گئی۔ اس لہر دا مقصد

قومی مُکتنی دے گھولاں نوں ہور اگے ودھائے انسان دی انسان ہتھوں ہندی
 لٹ۔ کھسٹ دا انت کرنا سی۔ قومی مُکتنی دے نعل ایہہ مزدور جماعت دی
 لہر لوکاں دی آرتھک آتے سماجک مُکتنی دا وی ہوکا دے رہی سی۔ مارکس
 آتے اینگلز اس لہر دے سر کڈھ آگ سن۔ اوناں نے ۱۸۴۸ وچ
 کمیونسٹ مینیفیسٹو چھاپ کے اس لہر دے نشانیاں آتے ٹیچیاں نوں
 کھلے کے ساری دُنیا دے ساہنے رکھیا۔ مارکس، اینگلز آتے مزدور جماعت
 دے ہور آگواں نے قوماں دے مُکتنی دے گھولاں آتے اوناں دی خودمختاری
 دی پُرزور حمایت کیتی۔ اوناں آئرلینڈ، فرانس، جرمنی، ہندوستان، مصر،
 آتے ہورناں مُکلاں آتے قوماں دی مُکتنی دے گھولاں دی ڈٹویں حمایت
 کیتی۔ جرمن قوم دے سنگھرش بارے ۱۸۴۸ وچ مارکس نے لکھیا :-
 کارل مارکس دی جرمن قوم نوں اپیل

کافی سالوں دے شرم ناک عرصے توں جرمن قوم بادشاہی دے جو لے
 ہیٹھ ہے۔ ویانا تے برلن وچلیاں خونی گھٹناواں توں آس بچھی سی کہ
 قوم دی آزادی تے ایکتا دا سُنہہ اکو پلے نعل ساکار ہو جاویگا۔
 پر پچھے کھچواں دیاں گندیاں چلاکیاں نے ایہہ گل ہون نہیں دتی
 تے بہادر لوکاں دی شاندار بغاوت دا پھل نہیں مل سکیا۔ جرمن آزادی
 دا گڑھ ویانا اس ویلے اک وڈے خطرے وچ ہے۔ اک بہت ہی شکتی شالی
 سازش راہیں اسنوں مڑے رجواڑا شاہی دیاں زنجیراں وچ جکڑ دین دے منسوبے
 ہن۔

ہن ایہہ تہاڈے آتے ہے کہ ہنچلا مارو! تکلے ہو کے منگ کرو کہ
 تہاڈیاں سرکاراں تہاڈی بہو گنتی دے آکھے لگن آتے جرمنی دے کا
 نوں بچاؤن، ویانا وچ آزادی دے کا نوں بچاؤن۔ جھپٹ کرو! تسیں
 طاقت ہو، تہاڈی اچھا ہی قانون ہے! اٹھو! آزادی دے پروانیوں، ہر
 دھرتی توں اٹھو آتے جتھے کتے وی آزادی آتے انسانیت دی لوہ دلاں
 وچ جگدی ہے اوتھوں اٹھو! جلدی اٹھو تے دیر نہ کرو! ویانا دی آزادی

نوں بچاؤ، جرمنی دی آزادی نوں بچاؤ۔ ورتہمان تہاڑے اُتے فخر کریگا،
جھوکھ تہانوں امر شانناں نعل مالامال کریگا!

لینن، سٹالن اُتے تیجے انٹرنیشنل نے وی قومماں دی مکنی اُتے اوناں
دے خودمختاری دے حق دی پُرزور حمایت کیتی۔ لینن نے قومماں دے
خودمختاری دے حق بارے کیہا سی:-

سنسار بھر وچ سرمایداری دی رجواڑاشاہی اُتے جت قومی لہراں
نعل جھڑی ہوئی ہے۔ وستاں دی منڈی دی مکمل جت لئی بُرجوازی واسطے
گھریلو منڈی نوں ہٹھاں ہیٹھ کرنا لازمی سی اُتے اک ایہو جھے سانجھے
علاقے دی ضرورت سی جسدے وسنیک اکو زبان بولدے ہون اُتے اس
زبان دی ترقی دے راہ دے سارے روڑے ختم کرے اسدے ساہت نوں پرفُلت
کرن۔ قومی لہراں دے وکاس دا آرتھک ادھار ایہو چینر سی۔ انسانی سانجھ
دا سبھ توں اہم وسیلہ زبان ہندی ہے۔ زبان دی ایکتا اُتے بے روک
ترقی تے وکاس اک لازمی شرط ہے۔ ایہہ نہ ہووے تاں ہی آدھونک
سرمایداری لئی لوڑیندی صحیح طور تے آزاد وپارک گتیودھی نہیں چل سکدی،
لوکاں دے ہر حصے اُتے شریعی دا آزادی نعل وکاس نہیں ہو سکدا
اُتے منڈی، اسدے وپاریاں، وپچن تے خریدن والیاں وچ پوری طرح رابطہ
نہیں بن سکدا۔

اس کرے ہریک قومی لہر دا رجھان ہے کہ قومی سٹیٹ قائم ہووے،
جس راہیں آدھونک سرمایداری دیاں ضرورتاں پوریاں ہو سکن۔ بہت ہی
بُنیادی آرتھک تے اس رجھان ولّ توردے ہن۔ اس کرے کیہا جا سکدا
ہے کہ سارے ویسٹرن یورپ، بلکہ سارے سبھیک سنسار وچ ہی سرمایدارا
سمیں وچ قومی سٹیٹ دا وجود قدرتی ہے۔ نتیجے دے طور تے، جے اسیں
قومماں دے سوئے-نرنے دا مطلب جانناں چاہندے ہاں تے قانونی پریجاشاواں
نعل مٹھا نہیں ماردے، جاں ہوائی پریجاشاواں نہیں کڈھدے بلکہ قومی
لہراں دے اتہاسک تے آرتھک حالات دا نرنہ کرینے تاں لازمی طور

تے اس نتیجے تے پہنچانگے کہ قوماں دے سوئے-نرے دا مطلب ایہہ ہے کہ ایہہ قوماں بیگانے قومی اداریاں نالوں توڑ وچھوڑا کرے آپہنی اک آزاد قومی سٹیٹ سٹھاپت کر سکدیاں ہن۔ (قوماں دا سوینرنا-لینن) بولشوک پارٹی نے قوماں دے مثلے تے بہت کھوج کرے اتے وچار کرے ۱۹۱۴ وچ سٹالن دا لکھیا مارکسواد اتے قوماں دا سوال پینچلیٹ چھاپیا جس وچ بولشوک پارٹی نے قوماں دے مثلے تے آپہنا نرنا دسیا سی۔ تیجے انٹرنیشنل نے وی اس نرنے نوں مقبول کیتا۔ اس نرنے مطابق:

اک قوم اتہاسک طور تے اوہ لوک ہندے ہن جنہاں دی زبان سانجھی ہووے، علاقہ سانجھا ہووے، آرتھکٹا سانجھی ہووے، اتے مانسک سانجھ ہووے جسدی جھلک سانجھے کلچر چوں ملدی ہووے۔ ایہہ کہن دی لوڑ نہیں کہ ساریاں اتہاسک چیزاں وانگ ہی قوم وی تبدیلی دے قانون دے متہت چلدی ہے، اسدا اک اتہاس ہندا ہے، اسدی اک شروآت ہندی ہے اتے اسدا اک انت وی ہندا ہے۔ ایہہ گل لازمی کہہنی پائیگی کہ اُپرے لچھٹاں وچوں کسے اک لچھٹاں نوں اڈ کرے قوم نہیں کیہا جا سکدا۔ استوں وی ودھ، اُپرے لچھٹاں وچوں اک لچھٹاں وی غیر حاضر ہووے تاں قوم بچر قوم نہیں رہندی۔

(مارکسواد اتے قومی سوال-سٹالن)

مارکس اینگلز لینن اتے سٹالن ہوراں نے ایہہ وی دسیا کہ آج دے یگ وچ قومی مُکتی لئی مزدور جماعت جاں پرولتاری نوں قومی مُکتی دے گھولاں دی اگوائی کرنی پینھی ہے کنونک بُرجوازی آزادی اتے مُکتی دے حق وچ نہیں بلکہ قوماں نوں غلام بناؤن اتے آپہنے مُنافیاں لئی قوماں نعل غداری کرن دے پکھ وچ ہے۔ دُسری عالمی جنگ دے بعد سٹالن نے کیہا کہ بُرجوازی نے قوم اتے قومی مُکتی دا جھنڈا چکڑ وچ سٹ دتا ہے۔ ہن مزدور جماعت نوں ہی قوم اتے قومی مُکتی

دا جھنڈا چکلا پینا ہے۔

اس طرح کومینونٹس لہر نے قوماں دے وچد اتے اوناں دی خودمختاری بارے بہت ہی صاف سٹینڈ لیا۔

مینائیٹڈ نیشنس اتے قوماں دا سوال:

مینائیٹڈ نیشنس دے عالمی ادارے نے ۱۹۴۸ دے یونیورسل ڈیکلریشن آف ہیومن رائٹس وچ قوماں دے خودمختاری دے حق نوں ماننا دتی اتے اس گل نوں وی ماننا دتی کہ قومی آزادی لئی لوکاں نوں ہتھیاربند ہو کے لڑن دا وی حق ہے۔ اسنے کیہا کہ:

اق سبنا لوکاں نوں سوینرنے دا حق ہے۔ اس حق دے مطابق اوہ آپنا راجسی، آرٹھک، سہاجک اتے سہیاچارک دے وکاس لئی من مرضی نعل آپنا راہ چن سکدے ہن۔

۲۳ سارے لوک آپنی مرضی انوسار آپنی قومی دولت اتے وسیلے آپنی جلالی لئی ورت سکدے ہن اتے جے چاہن تاں انترراشٹری آرٹھک سہیوگ اتے آپسی ہتاں لئی قومانتری قانوناں انوسار کوئی وی قومانتری موآدا کر سکدے ہن۔

پنجابی قوم دا وکاس :

پنجابی قوم سپت سندھو، پنجند اتے پنجاب دے خطے وچ مڈھ قدیم توں وس رہی ہے۔ پراتن وگیانیاں نے ایٹھوں برچھے، کھاڑیاں اتے ہور وستاں لہجیاں ہن، جنہاں توں سنکیت ملدا ہے کہ اس علاقے وچ تن لکھ توں پنج

لکھ (۳۰۰،۰۰۰ ٹنوں: ۵۰۰،۰۰۰) سال پہلاں منگھ وسدا سی۔ ہڑپا اتے ہور شہر اس لوکائی دے ہتھ دے چہتکار دے ثبوت ہن۔ ٹیکسلا، ملتان، جالندھر، پنڈھڑا، لاہور وگے پرائے، مشہور اتے وڈے شہر وی اسے لوکائی دے ہی کرشیمے ہن۔ رگوید اتے ہورناں شاستراں نوں وی ایہناں ہی لوکاں نے جنم دتا۔ اس خطے وچ رہن والے لوکاں دا اتہاس گورومہی اتے بہت ہی پرائے ہے۔

پنجابی قوم اس ترا بھت ہی لمبا سفر تے کرے ہوند وچ آئی ہے۔
 اوہیں آتے ۲۰ویں صدی وچ پنجابی قوم دا اک بھت ہی اہم دور
 شروع ہویا۔ اس دوران پنجابی قوم وچ آپہی ہوند آتے وجود بارے ڈاڑھی
 جا گرتا آئی۔ پنجابی بولی آتے ساہت نے بڑے مارے مارے۔ فرید، نانک،
 شاہ محسن، دمودر، وارث شاہ، بلھے شاہ آتے سینکڑے ہی ہور ودواناں
 آتے دانشوراں نے پنجابی قوم، ورثے، سہیاچار آتے پنجابیاں دی
 سوجھ آتے سیدھ نوں پرچھلت کیتا۔ پنجابیاں نے ہیلانوراں آتے دھاڑویاں
 خلاف، سیاسی آتے سماجی جبر خلاف، برہامواد آتے ملانشاہی خلاف، آپہ
 قومی آتے سماجی حقان لئی زبردست گھول چلایا۔ اس گھول دوران ہی دلا
 جھٹی نے پنجابیاں دے قومی جذباتاں دا اظہار اس نعرے وچ کیتا
 س جنڈ دیساں پنجاب ناں دیساں س آتے دلی دے ہا کہاں خلاف اک
 پُرزور گھول چلایا۔ شاہ محسن نے وی ایہناں جذبات نوں اس تراں
 بیان کیتا، س کھے محسن فقیر سانہی دا تحت نہ ملدے منگے س سکھ
 گرواں آتے ہور پیراں فقیراں نے دلی راج آتے دھاڑویاں دے جبر
 آتے ظلم دے خلاف آواز اٹھائی، بابا نانک کہہ اٹھیاں س پاپ کی
 جنجھ لے قابلوں دھایا س آتے لوکاں نوں لامبند کیتا۔ بندہ سنگھ بہادر
 نے دکھی ایشیا وچ اک پہلے جہڑی انقلاب دی اگوائی کیتی آتے
 ظلم آتے جبر خلاف لوکاں نوں اکٹھے کیتا۔ دلی راج دے کمزور ہون
 نعل پنجاب وچ مسللاں دا دور آئییا۔ اس وقت پنجابی قوم وچ وکھ
 وکھ مذہب آتے دھرماں نوں منن والے شامل سن۔ ہد، مسلمان، سکھ، عیسائی،
 بدھ آتے ہور دھرماں اتھے پنپ چکے سن۔ رنجیت سنگھ نے ساریاں
 ہی مسللاں نوں اکٹھے کرے پنجاب راج قائم کیتا۔ ایہہ اک پنجابی
 قومی راج سی۔ شاہ مہمند کہندا ہے س مٹھ میٹھی سی اس پنجاب دی
 جی۔ س

انگریزاں نے آزاد پنجاب راج نوں ختم کرے دلی راج وچ شامل

کیتا آتے پنجابی قوم نوں آتے ہندوستان وچ وسدیاں ہورناں قوماں نوں
 دباؤن لئی آتے اوناں وچ فُٹ پاؤن لئی ایہہ زہریلا بیج بیجیا کہ
 پنجابیاں دی کوئی تاریخی طور تے وکست ہوئی قوم نہیں ہے۔ پنجاب دی
 آواز وارث شاہ نے اس خطرے بارے، انگریزاں بارے پہلاں ہی لوکاں
 نوں آگاہ کر دتا سی جدوں دلی سَرَکار نے ایسٹ انڈیاں کمپنی
 نعل مُتائہدا کیتا سی س وارث شاہ فرنگی دے باغ وٹے اوس کھ دے
 کھوہ نوں گیٹریا سُو۔ س انگریزاں نے مذہباں آتے دھرماں نوں
 قوماں قہقہے گندھراں پاؤنا شروع کر دتا آتے کیہا کہ پنجابیاں دی
 کوئی قوم نہیے، مُسلمان قوم ہے، سکھ قوم ہے، ہند قوم ہے عیسائی
 قوم ہے۔ اسدے نعل ہی وکھ وکھ مذہباں نعل بولی آتے زبان نوں جوڑے
 پھر کاپرستی دا زہر گھولیا۔ پنجابی نوں سکھاں دی زبان، اُرد نوں مُسلماناں
 دی زبان آتے ہندی نوں ہندواں دی زبان قرار دتا گیا۔ پنجابی
 قوم، پنجابی بولی، ورثے آتے سوجھ تے ایہہ اک بہت ہی گھوٹا
 حملہ سی۔ انگریز ودواناں آتے اوناں دے پنجابی آتے ہورناں جھولیچکاں
 نے اس گھوٹا سیاست نوں بہت ہی ہوا دتی۔ کینیگھم آتے ہور انگریز
 افسراں آتے ودواناں نے اس پرچار وچ وڈھ چڑے حصہ لیا۔
 ایہہ پرچار کرن والے اداریاں نوں انگریز سَرَکار نے مالی آتے ہور
 امداد دتی آتے اس نظریے دے پیروکاراں نوں وڈیاں پدویاں وی دتیاں۔ ایہہ
 نرّیا اک سرکاری نرّیے دے طور تے تالیسی اداریاں وچ پڑایا
 جان لگیا۔ انگریزاں دے جھولیچکاں دیاں سیاسی، سماجی آتے دھارمک
 جھیندیاں نے وی اس بستیاوادی نظریے نوں اپنایا آتے اسدا پرچار
 کرے آپے مفاد لئی پنجابی قوم دا بہت نقصان کیتا آتے لوکاں
 وچ فُٹ پائی۔ انگریزاں نے ایہناں نوں مُربے، پدویاں آتے خطاب
 دتے۔

وارن ہیسٹنگ نے جنتو کوڈ راہیں اس بستیاوادی نظریے نوںوں مُک دا

قانون بقا دتا آتے میونسپل کارپوریشنناں، چوٹاں آتے ووٹاں دی فرقیان
 آتے ادھارت کوٹابندی کرن دے س سُدھاراں س راہیں ہر سرکاری ادارے وچ
 پھر کوواد واڑ دتا۔ انگریزاں دے سارے ہی اکھوتی سُدھار ہدُستان دیاں
 ساریاں ہی قوماں نوں پاڑن واسطے آتے جس چینر وچ اوناں دا فائدہ
 سی اوس لئی کیتے گئے۔ انڈین نیشنل کانگرس، مُسلم لیگ آتے شیپیقائیۃ
 دے آگو قوم دی اس بستیاوادی پر یجاشا نوں سو یکار کر گئے جو ہندوستان
 وچ وسدیاں ساریاں قوماں، کومیتاں آتے کبانلی لوکاں دے اتہاس آتے
 وکاس نوں نکاردی سی۔ یسٹا ایہہ نکلیا کہ دھرماں دے ادھار آتے
 قوماں دا بٹورا کرن لئی برتانوی، انڈین نیشنل کانگرس، مُسلم لیگ،
 راشٹری سوام سیوک سنگھ آتے شیپیقائیۃ آد، سارے ہی سہمت ہو گئے۔ ایہناں
 جھیندیاں دی لیڈرشپ ہندوستان دے حاکم دائریاں دی نمائندگی کردی
 سی جو بستیاوادی ڈھانچے نالوں مکمل طور تے کناراکشی نہیں سی کرنا
 چاہندی بلکہ ایہہ چاہندی سی بستیاوادی تاں چلے جان پر بستیاوادی
 ڈھانچہ برقرار رہے۔

پنجابیاں نے ۱۸۵۷ دے غدر وچ انگریز دے خلاف لوہا لیا۔ احمد خان
 کھل، رام سنگھ پٹھانکوٹیا ہراں نے پنجابی قوم دا وقار رکھیا آتے
 نعرہ دتا س میں لڑنا فرنگی دے نعل، میں جینا دہاڑے چار س پنجابیاں
 نے آپنی آن آتے شان لئی انگریزاں خلاف سینکڑے ہی بغاوتاں کیتیاں۔
 جنہاں وچ کروڑاں ہی مزدوراں، کساناں، نوجواناں، عورتاں نے حصہ
 لیا۔ انگریزی جو لے توں پنجاب آتے ہندوستان نوں چھڑان لئی آتے آزاد
 کراؤن لئی پنجابی قوم نے کسے وی قربانی دین دی پرواہ نہیں کیتی۔
 جدوں انگریز ہندوستان چھڈن تے مجبور ہو گیا تاں بستیاوادیاں نے
 آتے اوناں دے جھولیچکاں نے پنجابی قوم دی آزادی دی جدوجہد نوں
 ختم کرن لئی آتے پُرانا انگریزاں دا بستیاوادی ڈھانچہ برقرار رخن لئی
 پنجاب نوں پھر کاپرستی دے آدھار تے دو ہسٹاں وچ ونڈ دتا۔ انگریزاں

دے بستیوادی ڈھانچے وچ کسے وی قوم نوں خودمختاری دا حق نہیں سی۔
 ۱۹۴۷ دے بعد وی پنجابی قوم نوں انگریز سرکار وانگ ہی دلی آتے
 اسلام آباد دے ہا کہاں نے دباکے آتے کھڈے لائے رکھیا۔ پنجابی قوم،
 پنجابی بولی، ورثے آتے سھیاچار دی کوئی وکت نہیں۔ چڑدے آتے لیہندے
 پنجاب دیاں سبائی سرکاراں کیندري سرکاراں دا ہی ہٹھوکا رہیاں ہن
 آتے ایہناں نے پنجابی قوم دا پکھ نہیں پوریا۔ پنجابی قوم دا کت
 توڑن لئی چڑدے پنجاب نوں تن ہسٹیاں وچ تقسیم کر دتا گیا۔ لیہندے
 پنجاب وچ وی پنجابی قوم آتے بولی نوں بالکل ہی نکاریا گیا۔ چڑدے
 پنجاب وچ اک لمبی جدوجہد دے بعد ۱۹۶۶ وچ پنجابی بولی نوں رسمی
 طور تے سرکاری بولی دا درجہ دتا گیا۔ پر سارا کم کاج انگریزی
 جاں ہندی وچ ہی ہونا جاری رہا۔ لیہندے پنجاب وچ رسمی طور تے
 وی پنجابی نوں کوئی تھان نہیں دتی گئی۔

۱۵ کروڑ دی وسوں والی پنجابی قوم آتے اوسدی بولی دا ایہہ بھینرا
 حال اس لئی ہے کہ پنجابی قوم آتے لوک خد مختار آتے آزاد نہیں۔
 پنجابی آپنی قسمت دے فیصلے آپ نہیں کر سکدے۔ انگریز بستیوادیاں والیاں
 پرائیاں دلیلاں وی دتیاں جاندياں ہن کہ پنجابیاں دی تاں کوئی قوم
 ہی نہیں۔ پنجابی تاں صرف اس جاں اوس دھرم والے ہی ہن۔ چڑدے آتے
 لیہندے پنجاب وچ آتے باہرے ملکاں وچ وسن والے پنجابیاں تے دباء
 ہے کہ اوہ قومی خد کشی کر لین آتے پنجابی قوم دی آتے اپنے قومی
 حقان دی گل چھڈ دین آتے ہندوستان جاں پاکستان دی س ایکتا آتے
 اکھنڈ تاس نوں خطرہ ناں کھڑا کرن۔ ایہہ دلیل انگریزاں والی ہی پرائی
 دلیل ہے جس نعل آزادی دا ہر سنگھرش س راج نوں خطرہس بن جاندا سی۔
 ساریاں قوماں دے قومی حق تسلیم ہون نعل ہی دجٹی ایشیا دے لوکاں
 دی ایکتا ہور مضبوط ہو سکدی ہے۔

دکھئی ایشیا وچ بہت ساریاں قوماں ہن۔ پنجابی قوم جنہاں وچ اک قوم ہے۔ ہریک قوم دی پرچھلتا پنجابیاں دی ارداس رہی ہے۔ پنجابی قوم دا سوال بُنیادی حقاں دا سوال ہے۔ اے عین او دے چارٹر مطابق وی ہریک قوم نوں خود مُکھتاری دے بُنیادی حق دی مانتا دتی گئی ہے۔ پنجابی قوم نوں آپنے حق پروان کراؤن دی لوڑ ہے۔ آج دے حالات وچ دُلا بھٹی دا نعرہ س جند دیساں پنجاب ناں دیساں س اکٹھے ہو کے بلند کرن دی لوڑ ہے۔ پنجابی قوم دا جھلا آتے اسدا وقار اُچّا صرف پنجاب دے لوک ہی اکٹھے ہو کے آپنی ایکتا آتے شکتی نعل ہی کر سکدے ہن۔ اس کَم لئی اوناں نوں آپنا ایکا، آپنی سوجھ آتے سیدھ، آپنے درشن دی لوڑ ہے۔ اوناں دے اس گھول نوں دکھئی ایشیا دیاں ہورناں قوماں آتے میہنٹکشاں آتے ساری ہی دُنیاں دے لوکاں دی حمایت حاصل ہے جو کہ آپنے حقاں لئی گھول چلا رہے ہن۔

آج پنجابی قوم دی لوڑ

آج پنجابیاں نوں آپنے قومی وقار آتے ورثے نوں سانجھن دی لوڑ ہے۔ ایہہ اک سموچی پنجابی قوم دی لوڑ ہے۔ ایہہ کَم اوہ موجدا سرحدّاں وچ ریکے وی کر سکدے ہن۔ اوناں نوں دوہیں پاسے ایہناں مثلیاں بارے وچار وٹاندر کرا کرن دی لوڑ ہے۔ پنجابیاں نوں منگ کرنی چاہیدی ہے کہ لیہندے آتے چڑدے پنجابیاں نوں آپس وچ ملن ورتن دی خُل ہوئی چاہیدی ہے۔ آپس وچ واپار آتے لین دین بنا کسے روک ٹوک ہوئے چاہیدے ہن۔ پنجابیاں نوں اک دُسرے نوں ملن لئی آتے پورے پنجاب وچ آؤن جان دی آزادی ہوئی چاہیدی ہے۔ پنجابی قوم دی ہوند آتے پرچھلتا لئی ایہہ بہت ہی ضروری ہے۔ اس نعل دکھئی ایشیا دے لوکاں وچ آپس وچ میل ملپ وی ودھیگا آتے امن آتے شانتی ودھیگی۔ پنجابیاں دی جا گرتا آج بہت ہی ضروری ہے۔ ایہہ صرف اوناں دی ہوند

آتے جھوکھ دا سوال ہی نہیں بلکہ دکھئی ایشیا دیاں ہور قومیاں آتے
لوکاں دے حقاں دا وی سوال ہے۔